

Gelijke behandeling van krijgsmachtdelen?

Nadat de Ministerraad een maand eerder akkoord was gegaan met de bouw van twee luchtverdedigings- en commandofregaten, tekende de staatssecretaris van defensie begin juli 1995 het contract, waarmee – aldus het NRC Handelsblad van 4 juli 1995 – een bedrag van 1,68 miljard gulden is gemoeid (met zogenaamde walreserveden is het bedrag meer dan 1,7 miljard). Dat deze laatste gebeurtenis nauwelijks de pers haalde, zou kunnen worden verklaard door de in deze tijd oplopende spanning rond Srebrenica, maar ook aan het genoemde, eerdere, kabinetsbesluit is weinig aandacht besteed. De kranten gaven voornamelijk de feitelijke mededeling weer, zonder een inhoudelijke beschouwing over de noodzaak van deze investering. Het feit dat de nieuwe schepen aanzienlijk groter zullen zijn (1500 ton waterverplaatsing meer) dan de schepen die zij zullen vervangen (Hr. Ms. Tromp en De Ruyter), vormde geen reden voor commentaar. De simpele verklaring dat de modulaire bouw dit veroorzaakt, was kennelijk afdoende. Deze betrekkelijk laconieke benadering is des te meer opmerkelijk, omdat de huidige samenstelling van de vloot in feite nog steeds is gebaseerd op de taken, die uitgangspunt vormden voor het vlootplan uit 1950 van staatssecretaris Moorman. Hieraan had de NAVO toen geen behoefte, want aanvankelijk was deze organisatie niet bereid „de marine-uitgaven te tellen bij de

Nederlandse bondgenootschappelijke bijdrage¹. In de duidelijke tegenstelling tot deze simpele goedkeuring van een groot project, stonden de discussies bij de aanschaf van de gevechtshelikopters in het voorjaar van 1995. Zowel het parlement als de pers hebben maanden en zelfs jaren gediscussieerd over de behoefte, de benodigde aantallen, de typekeuze enz. Daarbij werden aanduidingen gebruikt als „paradepaardje” en „luchtkastelen”. Het met de aankoop van gevechtshelikopters gemoeide bedrag is weliswaar van een vergelijkbare grootte, maar toch altijd nog 200 miljoen gulden minder dan nodig is voor de bouw van de fregatten.

Deze geheel verschillende behandeling van twee grote projecten door zowel de volksvertegenwoordiging als de media, wekt op zijn minst verwondering. Beslissingen over en goedkeuring van grote projecten behoren niet eerder te worden genomen dan nadat uitgebreide bespreking heeft plaatsgevonden, waarbij de behoefte getoetst, de taken, de wijze van inzet en de benodigde aantallen en de kosten zijn verklaard. In het voorkomend geval zullen de resultaten van OR-studies dat moeten ondersteunen. Dit is destijds o.m. gebeurd bij de bepaling van de omvang van het aantal benodigde tanks en anti-tankwapens.

Voor deze verschillende behandeling van de krijgsmachtdelen is een verklaring nodig. Zonder compleet te zijn, zouden als redenen kunnen worden genoemd, het imago van de afzonderlijke krijgsmachtdelen, de wijze waarop deze zich presenteren en de kennis (al dan niet vermeend) van de krijgsmachtdelen bij beslissers en commentatoren. In dit verband kan niet worden ontkend, dat vele bij de KM in gebruik zijnde namen in positieve zin bekend zijn uit de vaderlandse geschiedenis. Dit is bij de KL en ook bij de KLu minder het geval: De Ruyter, Evertsen en Van Speijk zijn bij de bevolking nu eenmaal bekender dan Koot, Hojel, Trip van Zoudtland, Mulder en Wallaardt Sacré. De KL kan zijn voertuigen nog zo mooi groen schilderen, maar de oefenterreinen zijn stoffig of modderig; voertuigen en bemanningen worden dus vuil en smerig. Daarentegen kan m.n. de KM door middel van mooie foto's van schepen op zee de indruk geven schoon en milieuvriendelijk te zijn. Zowel de KM als de KLu maken gebruik van de modernste technologie, toch – althans zo lijkt het – kan de KLu niet op eenzelfde sympathie en meegaandheid rekenen. Ook in de KL worden moderne technieken toegepast, maar daarnaast

¹J.W.L. Brouwer – „staatssecretaris H.C.W. Moorman en de toekomst van de Marine 1949-1951” *Marineblad* 101(1991)70-77.

komt binnen dit krijgsmachtdeel ook veel „ambachtelijk” werk voor: mogelijk spreekt dit toch minder aan.

Ondanks pogingen elders oefengebieden te vinden, maken zowel de KL als de KLu veel lawaai in en boven Nederland. De KM kan met zijn lawaai daarentegen uitwijken naar zee. Eventuele problemen aan boord kunnen eerst na terugkeer van een reis, thuis uit de doeken worden gedaan, terwijl zowel de KL- als de KLu-militair 's avonds zijn verhaal thuis in geuren en kleuren kan vertellen. Bovendien zorgen de media er wel voor dramatische gebeurtenissen te velde, vaak live, op de buis te brengen. Anders gezegd, het KL- of KLu-verhaal ligt direct op straat, terwijl bij de KM in ieder geval enige bezinning mogelijk is.

Veel beslissers en commentatoren hebben – zo mag worden aangenomen – eerder een militaire functie vervuld als beroeps of als dienstplichtige; in het laatste geval voor het merendeel bij de KL. Dat krijgsmachtdeel is bij hen dus het bekendst, zodat erover gemakkelijker kan worden gesproken en geschreven, dan over de andere.

Zonder met de hiervoor gemaakte opmerkingen volledig te zijn geweest, lijkt de oorzaak m.n. te moeten worden gezocht in de beeldvorming van de krijgsmachtdelen en de wijze waarop deze zich presenteren richting publiek, media en politiek. Daarbij moet echter niet worden geprobeerd het stof, de modder en het lawaai te verdoezelen. De aanwezigheid echter van m.n. de KL op locaties in het land – ook na de reorganisatie – zal en moet worden benut om een positief imago op en uit te bouwen. Goede contacten met de lokale en regionale bevolking, correct en voorkomend optreden en waar nodig (en mogelijk) verlenen van steun, zijn daarbij essentieel. Hierdoor kan tevens worden voorkomen, dat de beroeps-KL van de bevolking vervreemd en als een vreemd lichaam geïsoleerd van de omgeving in de kazernes aanwezig is. Het is daarom wenselijk dat de KL in *alle* provincies aanwezig is en blijft. In die provincies waar geen kazernes meer zijn, zal de KL dus moeten zorgen op andere wijze zichtbaar te blijven. Voor de KLu

geldt het vorenstaande evenzo, maar hier bieden de huidige en voorgenomen concentraties helaas wat minder mogelijkheden (om het goed of fout te doen).

Naast het verkrijgen van brede steun en sympathie onder de bevolking zullen de krijgsmachtdelen ook de aandacht moeten richten op de beslissers en op degenen die de beslissers (kunnen) beïnvloeden. Met deze laatste moet in de eerste plaats worden gedacht aan de media, maar daarnaast zijn er vele anderen die in de opinievorming een steentje kunnen bijdragen. Niet in de laatste plaats zijn dit oud-militairen en m.n. hen die regelmatig, als een soort „*opinion-leaders*”, hun visie geven in de schrijvende pers of voor radio en televisie. Goede contacten en tijdige informatieverstrekking kan hier veel misverstanden helpen voorkomen.

Wil deze benadering blijvend resultaat opleveren, dan is het ongewenst met een massaal publiciteitsoffensief te starten: een subtiel aanpak lijkt meer mogelijkheden te bieden. Lobbyen is hiervoor het juiste woord, al heeft het in Nederland een negatieve lading gekregen. Deze wijze van benadering van de civiele omgeving is niet uitsluitend een zaak van de leiding van een krijgsmachtdeel, van de commandant van een vliegbasis of legerplaats, maar dient op alle niveaus plaats te vinden, waar dit soort contacten (kunnen) worden gelegd. Het moet een vast gegeven zijn, niet alleen bij publiciteitsrekkende gebeurtenissen, maar ook bij de planning van alle activiteiten, te bepalen hoe de externe publiciteit zal plaatsvinden.

Ten slotte, vermoedelijk is nog niet iedere militair doordrongen van de noodzaak van goede externe contacten, of weet hij of zij niet hoe dit aan te pakken. Wil een betere aandacht voor de omgeving ook tot resultaten leiden, dan moet ook in de opleidingen op alle niveaus hieraan ruime aandacht worden besteed. Voor een „professional” moet gelden dat hij met de civiele omgeving goed weet om te gaan. De wijze van communicatie met de samenleving mag bij de beoordelingen en plaatsingen niet buiten beschouwing worden gelaten.